

Meghalt Horvai István

Nyolcvankettedik évében tegnap elhunyt Horvai István rendező, a színházi élet legendás alakja. Huszonnyolc évesen már főrendező az Úttörő Színházban. Harmincesztendősen a Madách Színház direktori székébe ülteti a kultúra akkori főkorifeusa, Révai József, aki a Leningrádban aspiránsként járt fiatalembert kádernek tekintette. És Horvai valószínűleg káder is volt. Saját bevallása szerint szörnyű dolgokat mondhatott mint a Színházművészeti Szövetség főtitkára. Hasonló hatalma lehetett, mint Major Tamásnak, akkoriban beszéltek is a Major – Horvai klikkről. Miközben többek szerint Horvai igen jó előadásokat rendezett, ezért és nyilván káder mivolta miatt is, 1951-ben és '53-ban Kossuth-díjat kapott. Életútja sajátosan kelet-európai. Ahogy az értelmiség normálisabb része, ő is hamar, már 1954-ben eszmél. Egyik aláírója annak a memorandumnak, amelyet több mint hetven értelmiségi juttat el a Központi Bizottsághoz, tiltakozva az önkényeskedések ellen. Részből ennek következtében a minisztérium jobboldali kispolgárnak titulálva távolítja el 1956 után a Madách Színház éléről, miközben a színháziak közül jó néhányan arra hivatkozva követelik a távozását, hogy sztálinistának tartják. Vidékre száműzik, ahol kikerül a rendszer elkényeztetett gyermeke szerepkörből, és így igen sokat tanul. Várkonyi Zoltán invitálja a Vígszínházhoz, melynek egyik alappillére lesz, s Várkonyi halála után igazgatja is a teátrumot. De úgy érzi, nem igazi szervező erő, önszántából otthagyja a direktori széket. Kedvenc szerzőjét, Csehovot számtalanszor állítja színpadra. Sarkadi, Csurka, **Eörsi**, Kornis darabjainak is apostola. Évtizedekig tanít a Színművészetin, jó néhányan úgy gondolják, hogy a legnagyobb mázlistának számított, aki az ő és a vele párban tanító Kapás Dezső osztályába került.

Horvai valaha rettegett emberből halk szavú, visszahúzódó, a médiát kerülő, szeretett Pista bácsivá vált. Rendre szívesen látott vendég volt egykori tanítványai próbáin, és szokásos csendes tömondataival segített helyre rakni jeleneteket vagy akár egész produkciókat. Élete vége felé már nem rendezett igazán jókat, kissé kihátrált a világból, de a szakmában ekkor is nagyra tartották, igazi mesterként tisztelték.

Bóta Gábor